

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Բ) — «ՄԱՍԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ»

Նարեկացին ամէն կերպ ճգնում է դա-
նազան փաստարկումներով «ստիպել» Աս-
տուծուն, որ «լսի» իրեն և իր ցանկութիւն-
ները կատարի: Պոէմի սկզբում բանաս-
տեղծը շնորհ է խնդրում Աստուծոյ, որ
կարողանայ իր Մատենանը վերջացնել նրան
հաճելի ձևով, իսկ յետոյ այնպէս է բա-
ցատրում, թէ «Աստուծոն հաճելին այն է»,
որ ինքն «իր համար պատրաստուած օթե-
ւանները տանող ճամբան ոտք զննելով,
արցունքներով խօսքը սերմանելով, երբ
կայան հասնի հունձքը հաւաքելու համար՝
դառնայ լիովին մաքրուած, բերկրանքով
լիցուն և բերքով երջանիկ»: Ուրիշ, եթէ
այդ վախճանն է Աստուծո համար հաճելի,
կը նշանակի նա չի կարող և չպէտք է
իրեն խորտակի: Պիտի նշել, որ առանձնա-
պէս այս կապակցութեամբ Նարեկում լիովին
գրեւորուած է հեղինակի միտքիցիւմի կրօ-
նական կողմը: Նարեկացին այնպէս է
դարձնում հարցը, որ Աստուծո անպայման
պէտք է հաշուի առնի իրեն, հաշուի նստի
իր հետ և այդ հէնց այն պատճառով, որ
նա Աստուծո է և իրրեւ այդպիսին ունի մի
շարք այնպիսի յատկութիւններ, որոնցից
երբեք չի կարող հրաժարուել, կամ մարդ-
կանց այդ յատկութիւններից դուրս վերա-
բերուած ցոյց տալ: Այսպէս՝ և հէնց իր
պոէմի սկզբում բանաստեղծը այնպիսի
հարցումներ է ուղղում Աստուծոն՝ միաժա-
մանակ նրա յատկութիւնները յիշատակելով,
որ բացասական պատասխան սպասելը ըստ
կրօնա-փիլիսոփայութեան՝ հնարաւոր չպիտի
լինէր:

Արդեւ մոռացի՞ս գբաբերելը՝ ակնկա-
լութիւն:

Անճեսեսցե՞ս զգրասիրելը՝ խնամով.
Այլայեսցե՞ս զմարդասիրելը՝ անփոփոխ.
Նանամընեսցե՞ս զկենսագործելը՝ անվախճան.
Թողուցո՞ւս զողորմութիւնդ՝ երջանիկ պտուղ:

Աղաւաղեսցե՞ս զգաղցուքեանդ բարեհոգի՝
ծաղիկդ:

Անպասուեսցե՞ս զնիւր պանծանաց բումդ
նոխուքեան.

Յեղանակեսցե՞ս զփառս հերաց բումդ բարձ-
րութեան.

Ո՞չ պահեսցես զվայելական զարդ պայծա-
րութեան բումդ պսակի:

(Բան Բ. — Դ.)

Հնարաւոր է, որ Աստուծո «մոռանայ»
«բարեբարելը», «գթասիրելը», «մարդասիրելը»,
եթէ նրա կոչումներն են՝ «ակնկալութիւն»,
«խնամող», «անփոփոխ» և այլն, հարց է
գնում Նարեկացին: Հնարաւոր է, պա-
տասխանում է նա, որովհետեւ այդ գէպ-
քում նա կը դադարի Աստուծո լինելուց:
Մի այլ տեղ մի ուրիշ ձևով Նարեկացին
հարց է տալիս, թէ՛ այն ո՞վ է, որ առա-
ւօտեան լուսածագին վախենայ նորից մութի
մէջ ընկնել, կամ կեանքի մօտ լինելով՝
մահանալ, կամ ազատութեան՝ և պարտա-
ւորուել, կամ փրկութեան՝ և կորստեան
մասնուել: Պատասխանը նոյնն է. եթէ
Աստուծո «լոյս»՝ «կեանք», «ազատութիւն»
և «փրկութիւն» է, ապա մարդն այդ բա-
րիքներից պէտք է անմասն չմնայ և չի
կարող մնալ: Ուստի նա կարծում է, թէ
ինչքան ինքը անխնայ և առատութեամբ
յիշատակի իր մեղքերը, նոյնպիսի առատու-
թեամբ պէտք է որ Աստուծո ջնջի գրանք:

Վասն այնորիկ գրեցի առանց խնայելոյ,
Զի դու առանձապէս ջնջեսցես ...:

(Բան Ե. — Բ.)

Այս կապակցութեամբ շատ կարեւոր
հանգամանք է և այն, որ Նարեկացին իր
պոէմի մի շարք գլուխներում (յատկապէս
Կ, ԿԱ, ԿԲ, ԿԳ, ԿԴ) բազմաթիւ փաստերի
մէջ բերումներ է կատարում Աստուծո ճշմար-
տիք և Աւետարանից ու գրանց հիման վրայ
հետեւութիւններ անում իր անպայման
փրկուելու հնարաւորութեան առթիւ: Այն,
ինչ գրուած է այդ գրքերում զանազան
անձնաւորութիւնների յանցանքների ներ-
ման մասին, նա յիշատակում է իրրեւ մի
տեսակ իրական փաստեր, որոնց հանդէպ

Աստուած իր նկատմամբ, կարծէք թէ, այլ կերպ չպիտի կարողանար վերաբերուել, եթէ ոչ փրկել: Նարեկացին ամենից շատ սիրում է կրկնել Սողոմոն Իմաստունի օրինակը:

Այս Սողոմոնի յուսոյ աղերսով իմոյս առեալ Տիպ. Գանգի ոչ այլ ոք բազմամեկ ուրբան զնա ինձ զուգաբաւիլ:

(Բան 104. — Բ.)

Սողոմոնը երբեմն «որդի» էր, ասում է Նարեկացին, յետոյ ատելի դարձաւ, որովհետև հեռացաւ Աստծուց, կոտորաշուքի մեջ զիմեց և այլ սոսկալի մեղքեր ու պղծութիւններ գործեց: Բանաստեղծը այնուհետև զարմանք է յայտնում՝ նա, որ այնքան իմաստուն էր և ուսուցիչ, ի՞նչպէս անօրինացաւ, այնքան բարձրացուած էր, ի՞նչպէս ընկաւ, այնքան փառաւորուած էր, ի՞նչպէս անարգուեց: Եթէ նրա հետ այդպիսի վատ բաներ պատահեցին, հապա ինչեր կարող են պատահել իր հետ՝ սովորական մահկանացուի հետ: Բայց Սողոմոնը, ասում է նա, ոչ այնքան մեղանչեց, որքան զղջաց, ուստի չպէտք է նա խոստովանարակուի, այլ պէտք է սիրով յիշուի իրրեւ յուսադրութեան հիմք բոլոր նրանց համար, որոնք Տիրոջ են զիմում, քանի որ վերջ ի վերջոյ նրա հոգին փրկութեան արժանացաւ: Ըստ բանաստեղծի՝ եթէ Սողոմոնը մեծ իմաստուն լինելով մեղանչեց, բայց չնայած դրան ներուեց, բնականաբար սովորական մարդիկ աւելի շուտ և աւելի հեշտութեամբ պիտի ներուեն: Որա նման շատ տեղեր կան Նարեկում, երբ բանաստեղծը Աստծուն, այսպէս ասած, «փաստի» առաջ է կանգնեցնում:

Այս բոլորը մտաբերելով՝ բանաստեղծը շատ անգամ ինքն իրեն է կշտամբում ու դատապարտում՝ իր անձի խորտակման պատճառը իր մէջ՝ իր ինքնահնար կասկածների մէջ տեսնելով:

Եւ արդ յի՞մ տեսիլս անձն իմ [քեանց, Կործանեալ՝ ոչ յասուածուս հնաբաւորու. Այլ ի բուռ ինճագործ հակամիտութեանց.

Կամ ընդէ՞ր զիս խռովես՝ յուսանաւորեամբ Սասանայականաւ զմիսս հարեալ...

(Բան 105. — Բ.)

Այսպէս անվերջ խորհրդածութիւններով՝ Նարեկացին հետապնդում է իր նպատակին՝ լաւատեսական իր հեռանկարի մէջ համոզուելու և համոզելու բուն ձգտումով: Նա մի տեղ նոյնիսկ այսպիսի մի միտք է արտայայտում, թէ հինը վերանորոգելով առաջին պայծառութեամբ նորից ստեղծելը աւելի մեծ գործ է, քան ոչնչից նորն ստեղծագործելը: Ուրեմն Քրիստոսի համար պատուաւոր և մեծ գործ է իր հնացած պատկերը նորոգելը, իսկ նա միթէ այդ պատուաւոր գործից կը հրաժարուի՞, և ինչո՞ւ պիտի հրաժարուի (չարունակում է համոզել Նարեկացին), և վերջ ի վերջոյ՝

Զի՞նչ պիտոյ են բուռ զօրութեանդ ամենա-
հնարդ կարողութեան
ժամանակաց առաւելութիւն տո յանցու-
նչ բրբել մի ական, [ծոց իմոց բաւութիւն
նչ խուս մի տեսութիւն ամանցական,
նչ սակաւ մի նայեցում փայլական, ...
նչ նշուղից արագութիւն,
նչ շնչոյ տուրեւաւորութիւն:

(Բան 106. — Գ.)

Եւ նոյնիսկ, ասում է բանաստեղծը, այս անկայուն և անյարմար խղճուկ և քիչ հարազատ նմանութիւններից ոչ մէկը այնքան ժամանակաւոր ու վաղանցուկ չէ, որքան իր զիջած մեղքերի սառնամանիքի հալումն ու ցնդումը Քրիստոսի զօրութեամբ: Եթէ այսպէս աներեւակայելի չափով հեշտ ու հանգիստ է մարդու մեղքերի ոչնչացնելը և նրան կործանումից փրկելը, ուրեմն ինչո՞ւ պէտք է այդպէս էլ չառուի:

Իր միտքիական անձնական փոթորկալից ապրումների մէջ Նարեկացին արտացոլել է «հայր տանջանքն ու տենչանքը», ինչպէս այդ շատ ճիշդ բացայայտել է հանձարեղ Թումանեանը:

Թէպէտ նա խորապէս զժգոհ է հասարակական իրականութիւնից, որը խիստ քննադատութեան է ենթարկել և շատ լաւ մտնել է նաեւ, որ մարդկանց բնաւորու-

թեան վատութիւնը արդիւնք է հասարակական վատ բարքերի («և որպէս աստուած իսկ կրթք բնութեանց զհասարակաց բարուց ցուցանէ» (Բան Իթ. — Բ.), բայց և միաժամանակ նա հաւատում է հասարակութեան և մարդու վերածնութեանը ու պահանջում է այդ։ Նարեկացին ամբողջ հոգով ձգտում է տեսնել մարդուն վեր բարձրացած վատ վիճակից դէպի լաւը, և լաւին հասնելու հնարաւորութեանը նա հաւատում է, ինչպէս և հաւատում է մարդու մէջ մարդկայինի վերջնական յաղթանակին, որով միայն մարդը հասնելու է անմահութեան։

Այն բոլորը, ինչ ասուեց «Ողբերգութեան Մատեան»ի բովանդակութիւնը ներկայացնող գծերի մասին (որոնք թէպէտ դեռ չեն սպառում նրա ողջ էութիւնը), ցոյց են տալիս, որ նա խորը և հարուստ բովանդակութիւն ունի, իսկ դա նախ և առաջ պայմանաւորում է նրա գեղարուեստական մեծութիւնը։ Թէպէտ, ինչպէս սկզբում տեսանք, մեր գրողները (Դեմիրճեան, Զարեան) յաճախ են Նարեկացուն Տանթէի հետ համեմատել, և որոշ խմատով նրանք իրաւացի էլ են, բայց այնուամենայնիւ պիտի նշել, որ մարդկային ներքինը ստեղծագործութեան նիւթ դարձնելու իմաստով Նարեկացին աւելի առաջ է անցել Տանթէից ու աւելի մօտեցել է Շեքսպիրին։ Այն ժամանակ, երբ Տանթէի մօտ կեանքի հանգամանքները արտացոլող ողբերգականը արտայայտուել է գերազանցապէս հերոսների արտաքին՝ ֆիզիքական տանջանքների պատկերներով, Նարեկացու մօտ այն ներկայացուած է կոնկրետ մարդկային ներքին-հոգեկան բարդ և հակասական ապրումների մէջ։ Պոեմում ինքը, Նարեկացին, մեծ բանաստեղծը, հանդէս է գալիս որպէս իր ժամանակաշրջանի մարդու մի հոյակապ գեղարուեստական համապարփակ կերպար։

IV

«Մատեան Ողբերգութեան» պոէմի յիշատակարանում Նարեկացին իր այդ ստեղծագործութեան մասին գրել է. «Ըստ հուովման ընթացից ամանակաց յառաջ շարժութեան, որ ըստ լրացատարն նշուլագեղն

արփիտաճանչ լուսակիրն օրակշիռն մըղտափարատն ակնապարար ականն արեւո՛ստեղծականն արուեսկի, որ համբարէ հուովէ կուտէ ամաց յուովութիւն ի չափս դարուց շնչասպառ և կենդանանորոգ առուղեկան յաւիտենիս . . . ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով ի հրաշակերտութիւն միագոյ իրի զբաղմաստեղնեան զրուագս զրութեան այսմ սոփերի արգասաւորի . . . »:

Աշխարհիս մեծագոյն բանաստեղծների նման նա այսպիսով հրաշալի կերպով ըմբռնել է իր ստեղծագործութեան գեղարուեստական արժանիքները։ Նարեկացին միանգամայն սպառիչ կերպով գնահատել ու ամփոփել է այստեղ իր ստեղծագործ աշխատանքի արդիւնքը, ասելով, որ ինքը հրաշակերտել է բազմաստեղնեան զրուագներով մի «միազոյ» (միատարր) գիրք։

Եւ իրօք՝ Նարեկացու պոէտիկական կուլտուրան այնպիսի վիթխարի մեծութիւն և բարձրութիւն ունի, որ նայողը գլխապտոյտ է ունենում. նրա բանաստեղծական արտայայտչական ձեւերն ու միջոցները անհաշիւ են ու անսպառ, անսահման բազմազան են ու աներեւակայելի չափով զուենագեղ, իսկ նրա բառարանը հայ բոլոր գրողների բառարաններից ամենահարուստն է։ Այժմ, խօսելով Նարեկացու բանաստեղծական արուեստի մասին, նախ և առաջ տեսնենք, թէ այդ արուեստը ինչպէս է կապուած սկզբնաւորուած վերածնութեան հետ և ինչպէս է արտացոլում այն։

«Մատեան Ողբերգութեան» պոէմը տաղերի նման և նոյնիսկ նրանցից առաւել աչքի է ընկնում այն բանով, որ Նարեկացին այստեղ էլ իր խոհերն ու զգացումները արտայայտելիս միշտ ստեղծում է ամբողջական կենդանի պատկերներ։ Բայց խնդիրը միայն պատկերները չեն. առհասարակ Նարեկացու ստեղծագործական ձեւն ու չափի զգացմանքը «Ողբերգութեան Մատեան»ում հասնում է իր բարձրագոյն արտայայտութեան։ Պոէմի բովանդակութեան զարգացման բնոյթը այնպիսին է, որ պահանջում է արտայայտչական ձեւերի վիթխարի քանակ և բազմազանութիւն։ Եթէ Մատեանի մոտիվները յաճախ կրկն-

ւում են խորութեան և ուժի նոր աստիճանի բարձրացում, ապա՝ զրա համար պէտք էին անսպառ և հեղհեղ աւելի մեծ ուժի ու բուրքովին թարմ բանաստեղծական արտայայտական միջոցներ, քանի որ առանց զրանց պոէմը վերջ ի վերջոյ կարող էր յոգնեցուցիչ դառնալ: Բայց նա, բեկացու այս ստեղծագործութեան մէջ հոգեկան ամէն մի վիճակ միշտ էլ գտնուում է իրեն լուսագոյն կերպով գրանցող համապատասխան բաները և պոէտիկական ձևերը: Կարճ ասած՝ նարեկը բովանդակութեան և ձևի ներդաշնակութեան ամենագոյնի զուգորդում է համարուել:

Բնաւ չպէտք է կարծել, որ այդ ներդաշնակութիւնը ստացուել է պատահաբար, տարերայնօրէն: Նարեկացին հրաշալի կերպով գիտակցելով իր պոէմի բովանդակութեան և նրա զարգացման առանձնայատկութիւններին, գիտակցել է նաև, թէ զրանց համապատասխան ինչպիսի ձևեր են պէտք: Պոէմում մի տեղ՝ բանաստեղծը մեղքեր գործելուց աւելի ողբալի բան է համարում կրկնաբանութեամբ՝ շատախօսութեան մէջ ընկնելը: Նա խորապէս զգացել է, որ կրկնաբանութիւնը գեղարուեստական գործի մահացու թշնամիներից է, ուստի չնայած բովանդակութեամբ պայմանաւորուող սոսկալի գծաւարութիւններին, ամէն կերպ աշխատել է խուսափել կրկնութիւններից, և դա նրան լիովին յաջողուել է: Նարեկացին պոէմում յաճախ յիշատակութիւններ է անում, որ տուեալ տեղում ինքը ոչ թէ իր «ողբերի» էութիւնն է փոխում, այլ խոսքի եղանակը, կամ «ողբի» արտայայտութեան ձևը և որ առհասարակ իր «թախծազին ողբերը» շարադրուած են բազմազան ձևերով: Ահա այդպիսի յիշատակութիւններից մի քանի օրինակներ.

Բայց բանգի ի վերայ այսօրեանց գերութեանց
Ամենաբոլորս վստիգաւորիս մի զմիով ել
Եւ ելս առնելոյ,
Զոր զկերպարանս անցիցն ի մասնէ վերա-
ճառեալից նախագրեցիցն.
Ուստի եւ փոխեալ զեղանակ բանիս՝
Այլ ոչ զեղկութիւն աղէտիս:

(Թան ԻԵ. — Ա.)

Բայց զի՞ է յայտոսիկ ինձ պարծել,
Եւ ոչ վերսին ի սոյն պոսկաւել:

Այլ յայլ օրինակ փոխեալ
Զմատեան մաղթանաց այսր ողբերգութեան,
Որ ինչ ինձ է յարմարուոր...

(Թան ԼԳ. — Գ.)

Ընդ այսր հառաչանաց թախծութեան ողբոց
Ի բազմաց կերպիւ շարակարգելոց,
Եւ ամենից նոցոց ոլորմեա,
Գովեալ եւ երկայնամիջ քաղաւոր:

(Թան ԾԲ. — Ա.)

Գտնալով նարեկի պատկերաւորութեան, պէտք է ասել, որ վերածնութեան ոգուն համապատասխան ինչպէս տաղերում, այնպէս էլ այստեղ մեծ մասամբ զրա հիմքը կազմում են իրական աշխարհի երևոյթներից և առարկայական արտայայտութիւններից վերցուած համեմատութիւնները և փոխաբերութիւնները: Այս կապակցութեամբ նարեկը նոյնիսկ մի քաջ ասած է տաղերից. որովհետեւ իրական երևոյթներն ու առարկաները հազուադուր գէպքում են աղեղորիկ պատկերներ ստեղծելու համար գործածուած, քան այդ կարելի էր ենթադրել: Նարեկացին բնութիւնից վերցուած որեւէ տեսարան մեծ մասամբ օգտագործում է ուղղակի և անմիջապէս հասկանալի կերպով, տուեալ խոհրդ կամ յոյզը համեմատութեամբ կամ փոխաբերութեամբ պատկերաւորելու ու ցուցադրելու նպատակով: Այսպիսով՝ նա չնայած երեք զար առած է ապրել Տանթէից, բայց այս առումով էլ նրանից շատ աւելի մօտ է նոր ժամանակների բանաստեղծներին. յայտնի բան է, թէ գծաւարմբունի լիեղորիկները որքան մեծ տեղ են բռնում Տանթէի ստեղծագործութեան մէջ:

Նարեկացու ամբողջ պոէմը շնչում է իրական աշխարհով: Ամբողջ տիեզերքը՝ երկնային մարմինները, երկիրը կազմող տարրերը՝ ծով, ցամաք, ծառեր և ծաղիկներ, գազաններ և թռչուններ, սողուններ և միջատներ, բոլորն էլ իրենց զարմանալի ճիշդ և մանրամասն նկարագրով կենդանանում են իրեն միջոց բանաստեղծի բազ-

ՀԻՆԷ ԷՋԵՐ

ԽՐԱՏ ՈԳԵՇԱՀ

Նախ եւ առաջինն մի՛ ինչ պահիր յերկրաւորացս եւ ոչ ինչ, այլ սոսկ լեր յամենայն իրաց. եւ ա՛ռ զխաչն եւ երթ զհետ Տեառն քո, եւ վստահ լեր ի Քրիստոս որ զիւր ծառայն սովամահ ո՛չ առնէ, որպէս եւ ինքն ասէ, թէ Հայր ձեր զիտէ՛ զպիտոյն ձեր. խնդրեցէք զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ այլն տացի ձեզ :

Զծաղր բնաւ ջնջեայ ի քէն, զի նայ է մայր պղծութեան. ընդ անաւրէնս մի՛ դեգերիր. զամբառ խաւսս մերժեալ ի քէն. զայն միայն խաւսեա որ օգուտ բերէ քեզ եւ ընկերին. զի վայրագար խաւսը՝ պոռնկութիւն է շրթանց, եւ նախագիրք մեղաց :

Երգումն բնաւ մի՛ հաներ ընդ բերան քո քան զայո եւ զօշն. զանաւրէնութեան խաւսս մի՛ լսեր. մերժեալ ի տեսութենէ եւ ի լսելոյ զչար. ատարբորի բնութիւն մի՛ քններ. պարագ ճառից մի՛ ուշ դներ, զի ասէ մարգարէն. ատեցի ես զժողովս չար(ե)աց, աչք իմ ի հաւատացեալս երկրի :

Մանգամարտաց հեռի լեր եւ մի՛ խաւսակցիր, եւ թէ պէտք ինչ լիցի քո ուղղակի վարուքն պատկառեցոյ զնոցա խակութիւն. անխռով եւ անվայր միտս կալ, հեզ, ցած, խոնարհ, երկայնամիտ. առ այն ցասիր ուր անարգի պատուիրանն Աստուծոյ, իբրեւ հեզն Մովսէս. զի ուր իմաս թէ անկարգութիւն է եւ կարծումն մեղաց լինի զայրանալն՝ զայն անհաշտ ցասիր :

մածուփ, ածինաճիւղ ապրումների բացա-
յայտման համար: Մատենանում խապառ բա-
ցակայում են նկարագրութեան այնպիսի
բացայայտ ճոռումարանութեան արտայայ-
տութիւնները, ինչպէս, ասենք, «Ապարա-
նից կաշի պատմութեան» մէջ է նկատուում:
Այնտեղ, օրինակ՝ նարեկացին մի նկարա-
գրութեան ժամանակ նաւ ասելու փոխարէն
ասում է «անխարխալ յարկ» (անհիմն տուն)
կամ «անշունչ կառք», ծով ասելու փոխա-
րէն՝ «երկնագոյն դաշտ», արիւնք ասելու
փոխարէն՝ «լուծական լեռներ» և այլն. ու-
րակութիւններ՝ որոնք առանց յատուկ բացա-
տրութիւնների անհասկանալի են: Բայց,
օրինակ՝ այլ քննութեան լուրի նկարագրու-
թիւնը նարեկում, որ արուած է այն խոհի
կապակցութեամբ, թէ, եթէ սոսկալի տան-
ջանքներ կարող են պատճառել մարդկանց
չնչին միջատներն անգամ, հապա ինչպիսի՞
տանջանքներ կարելի է սպասել դժոխքում:
Ահա՛ այդ միջատներից «չքոտի ճգճիմ»
մարմնով լուրերը, որոնք ոչ միայն ռամիկ-
ներին, այլև անգամ հզօր թագաւորներին
սենեակներից վռնողում են ապարանքների
վերնաշարկերը բացօթեայ բնակուելու:

Ասպատակ ալոց վայրենաց,
Ըստ նմանութեան դիւաց գիշերամարտից
եւ մեկնադէն բարբարոս գնդից խաւարասի-
ւաց,
եւ զազանութեամբ ֆանասար գալոց արա-
բացուց,
Կորակոր զնացիւն, արջնաքոյր գունովն,
Կրկնապարոյր կռածագ կացան,
Ու զօրէն ունի խայրոցաց կարնի,
Իբր դժնիկ փռով խոցոցեալ
Ծծեն ձգեն զարեանն խոնաւութիւն,
եւ յանկողինս մահնաց հանգսեանն
Վաստակս կրից ցուցանեն:
Եւ կարկառեալ ուրու՛ք ձեռն՝
Հասուցանել զհասուցումն նոցա նոցին,
Վաղվաղակի զգան զվնաս վստգիւն՝
Զոր ազգեն մարդոյն.
Եւ անդէն իսկոյն լերկամարմին փոք հա-
սակաւն
Իբր քեւօք իմն քոյս արձակեն,
Եւ ըստ մարախի ձեւոյ ոսոսեալ
Այս անդր տարբերին ...:

(Բան ԿԹ. — Բ.)

(Շարունակելի՝ 11)

Մ. ՄԿՐԵԱՆ